

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 7. oktobra 1863. ~

Gospodarske stvari.

Zbor kmetijske družbe v Tominu.

Iz Tomina. V. L. — Srčno je razveselilo vsacega izmed nas, doznavši, da slavna c. k. kmetijska družba v Gorici pride letos k nam v Tomin, kjer bo imela glavno sednico. Komaj smo čakali dneva, da se vresniči ta blagi namen. Še večja radost pa nam prevzame srca, ko smo se osebno prepričali, kako nas ta slavna družba na poti proti blagostanju in napredku prijazno podpira. Vedoči, da „Umni gospodar“ obravnave te seje natanko popiše, omenimo tu le na kratko, kar je bilo najvažnejše in za nas najbolj zanimivo.

Na predvečer seje, 20. septembra, pripelje se mnogo gospôde iz Gorice in Furlanije, kateri na čelu sta stala gospod Claricini, družbini prvosednik in gosp. Bozicio, namestujoč deželskega poglavarja v Trstu. Okoli 9. ure se snidejo vsi skupaj v dvorani pri g. Devetaku, kjer jih čaka večerja, ktere se je udeležilo tudi mnogo Tomincev. Drugo jutro so gospodje okolico ogledovali; nekteri gredó celó do Dantove jame. Ob 9. uri prične se seja v vredski dvorani. Kmetov je bilo toliko od vseh strani, da smo se vsi čudili.

Najpoprej pozdravi g. prvomestnik vse zbrane s prelepim nagovorom; za njim spregovori g. Bozicio v imenu Njih ekscelencije c. kr. deželnega glavarja in naznani v slovenskem jeziku, da seja je začeta. Za tem je bilo sporočeno, kaj je storil osrednji odbor od zadnjega zbora do zdaj. Načelnik tominske podružnice gosp. Tomaž Rutar, fajmošter pri sv. Lucii, je prav lepo razlagal razmere te podružnice in stan letošnjih pridelkov. Zdaj so se brale imena novo sprejetih udov. Po tem stopi na oder domoljubni g. dr. Lavrič in govori zbrani množici po slovensko o zadevah kmetijstva. V tem govoru dokaže najpred zgodovinsko, kako važna reč je bilo kmetijstvo postavodajavcem vseh dôb; — omeni, koliko pisanja je bilo zavoljo kmetijskih naprav in posebno zastran praktičnega obdelovanja zemlje od starodavnih časov do dandanes, od lepe latinske pesmi „Georgikon“ do naših sedanjih „Novic“, ki si toliko prizadevajo za poduk in blagor kmetov. — Dalje opomni, koliko strašnih preprirov in krvavih bojov je že nastalo zavoljo napčnih kmetijskih naprav in zavoljo razdelitev zemljišč, — da srednja dôba bila je kmetiškimi razmeram posebno neugodna. — Potem pokaže na sedanje stanje kmetijstva, ki je pri nas večidel revno in na nizki, planinarstvo pa na najnižji stopnji. Tega največ kriva je po njegovi misli tukajšnjih kmetov želja, da naj vse le ostane pri starem. Trdil je, da le sužnji in hlapci delajo nepremišljeno in po starodavnem kopitu; da se pa umnemu in svobodnemu možu spodobi — napredovati. Z navdušeno besedo priporočuje kmetom,

naj posnemajo druge omikane ljudstva, na priliko Italijane, Angleže, Nemce, in zmed Slovanov posebno brate Čehe, ki so v kmetijstvu in obrtni na posebno visoko stopnjo dospeli. Nazadnje sklène svoj govor želeč, naj bi slovenski kmetje zmiraj umnejše gospodarili in zemljo obdelovali, in to na srečo narodu in na slavo drage nam domovine! —

Obravnave, ki so za tem sledile v zboru, bile so po laško, nemško in po slovensko. Kmetom so na slovensko predstavljali: gosp. Marušič, dr. Tonkli in gosp. Pavletič. Najvažnejši, kar se je sklenilo, je bilo to, da kmetiška družba podá prošnjo deželnemu zboru, naj bi se na deželne stroške poslala dva mladenčca: eden iz Tominskega, eden iz Bovškega, v Švajc sirarije se učiti, da bosta potem tukajšnje mlekarje podučevala; — dalje, da k letu ima biti v Tominu razstava kmetijskih pridelkov, — da občinski pašniki se imajo potrebiti s tem, da se poseče trnje in nepotrebno grmovje. Da se zboljša plemé goveje živine, so nasvetovali, naj bi imela vsaka vas svojega bika izbranega plemena, ki ne sme biti ne premlad, ne prestar. Priporočevali so tudi kmetom, naj bi živini po planinah strehe napravili. Koze, je nasvetoval gosp. dekan Vogrič, naj bi po Bovškem še ostale, ker so ondašnjim prebivavcem skoraj edini pripomoček za življenje. Tukajšnji gospod okrajni načelnik in gosp. Kacafura sta dokazovala, da na Tominskem in Cerkljanskem so kozé gojzdozeji zelo škodljive in nasvetujeta, naj se iz teh dveh okrajev čisto preženejo, ker vsak, tudi najmanjši izjemek, bi pregon teh škodljivk močno oviral. Dohtar Tonkli pa se v dolgem govoru prav živo za koze potegne, s čemur je kmetom močno ustregel. Kar zadeva zboljšanje sadjoreje, je sporočil g. Pavletič, da vrt kmetijske družbe v Gorici je že prav lepo založen s sadikami raznih plemen, in da družba pošlje, kadar bo čas cepiti, načelniku tominske podružnice primerno število cepičev. O murboreji niso mnogo govorili, ker se je vidilo, da tukaj prav dobro napreduje. Pridelovanje hmelja je bilo priporočano, ker poskušnje po Bovškem in v Pečinah na Tominskem obečujejo dober vspeh.

Zastran zboljšanja in popravljanja cest in potov po gorah je posebno g. Vogrič, bovški dekan, kmetom prav živo na srce govoril, naj se ne dajo po sili in s hudo priganjati k temu tako potrebnemu delu; temveč naj se ga lotijo radi iz lastnega nagiba. Da se ta namen lože doseže, so sklenili, naj se vsacemu posestniku svoj primeren del odmeri, da ga izdela.

H koncu pride na vrsto vprašanje, ki nam je bilo še najbolj zanimivo. Gospod Marušič namreč predloži svoje nasvete zastran društvenega časopisa „Umnega gospodarja“. Občudovaje lepoto jezika poslušali smo, kako temeljito je gospod nasvetovavec opravičeval

svoje nasvete. Sklenjeno je, da časopis bode izhajal od novega leta naprej, če bo le mogoče, po 2krat na mesec, do onega časa pa po enkrat, in bo veljal za dvakrat na mesec po 2 gold., — dokler bo pa le po enkrat izhajal, pa 1 gold. na leto. Pisal bode o vsem, kar kmetijstvo in našo deželo zadeva.

To je povrhni posnetek obravnav in sklepov, ki jih je napravil zbor goriške kmetijske družbe v Tominu. Nadjamo se, da to blago početje slavnega društva ne ostane brez zaželenega sadu. Srečen uspeh se pa opira po naši misli najbolj na to, da „Umni gospodar“ dobi kar največ obilne duševne in materialne podpore iz vseh strani goriške naše dežele, kajti le on bo pravi srednik in besednik med ljudstvom in kmetijskim društvom. Dobro in koristno bi bilo, da ne bi ga pogrešala nobena kmetiška bajtica. Zatoraj vsi vrli slovenski rojaki na Goriškem, posebno gospodje duhovniki in vsi domoljubje sploh: podpirajte „Umnega gospodarja“ z dopisi in naročili vsak po svoji moči; priporočujte ga ljudstvu; razlagajte kmetom njegov namen in oživite in vtrdite v njih srcih zaup do kmetijskega društva.

Gospodarska skušnja.

Iz Polzele. (*Strušilo zajcem.*) Potrjujem v 38. listu „Novic“ naznanjeno „gotovo pomoč, da zajec sadnih drevés ne objeda“ — iz svojih velikoletnih skušinj, in naznanujem, da ni potreba drevés mazati, ampak samo s svinsko maščobo namazan količek naj se postavi k drevesu. — Skoz 13 let sem imel zelnik pri gošči, v kateri je veliko zajcev bilo, pa vendar ni bilo nikdar škode v zelniku. Postavljal sem v zelniku (poprek) palice, na katerih so se klobase v dimu sušile, — in nikoli ni bilo zajca. Leta 1850 sem na drugo faro prišel in vidil tam kmeta — po ravno nasajenem zelniku po dva čevlja dolge količke (po 3—4 sežnje saksebi) potikati. Prašam ga: „Kaj pa delate?“ — Kmet mi odgovori: „Zajcu strušilo.“ — Prašam dalje: „Se bo pa zajec teh količkov bal?“ — „Ne, pravi kmet, ampak zajec se boji svinske maščobe, s katero so količki namazani.“ — Tù mi je še le jasno bilo, zakaj da se zajec zgorej omenjenih palic boji. — Potem sem takošnih količkov po zelniku nataknil, in zajca ni bilo blizo. — H drevesom naj se bolj dolgi količki postavljajo, da jih sneg čisto ne zapade. Če so količki le na zgornjem koncu namazani, zajca gotovo blizo ne bo. — Zato je vsaktera svinska maščoba dobra, — spridena še menda najbolja.

A. L-k!

Gospodarske novice.

* Letina letošnja v Evropi. — Iz vse Nemčije se sliši veseli glas o letošnji letini, posebno v severnih krajih. Pa tudi v južnih deželah in tako tudi na Avstrijskem (razun nekterih krajev Ogorskega) imajo saj srednjo letino, če ne obilno. Na Angležkem in Irskem je zemlja tako dobro rodila, da jim ne bo treba dovaževati mnogo žita. Tudi na Francozkem je bila vrlo obilna žetva. Ker ima francozka dežela še od lani polnih žitnic, ne bo treba letos drugej kupovati žita. V severni Ameriki je bila žetva čez vse pričakovanje bogata, tako, da mnogo ladij polnih žita so peljali v Evropo. Amerika bo tedaj nadomestila to, kar se je letos v Banatu premalo pridelalo. Zato se ni bati, da bi zavoljo slabe letine v Banatu poskočila žitna cena. Priča tega, da žitu cena pada na vseh večih žitarišjih nemških in ameriških. — Tako piše časnik „Arbeitsgeber“.

* Konjski komati. V zboru köthenskega gospodarskega društva se je govorilo o tem, da konjski

komati, kakor se rabijo dandanašnji, niso primerni in da imajo mnogo napak. Zato je bilo razpisano darilo (premija) za najboljši komat. 27 novih komatov je bilo na ogled postavljenih; za najboljšega je bil priznan komat Neumann-a iz Köthen-a, ki je bil počasten s prvo premijo.

Po „Gospod. listu“.

Nova postava

zastran opravljanja stroškov za popravo in zdržanje katoliških cerkev in duhovniških poslopij, potem za pripravo cerkvenih potreb.

Veljavna za deželo kranjsko.

(Dalje.)

§. 8. Da se opravljajo stavbeni stroški, ki se po spredej stoječih odločbah (§§. 1—7) niso mogli skupej spraviti, se ima najpred patron v delež jemati.

On mora prevzeti, na koliko ne odločujejo posebne privatno-pravne imena kaj družega, peti del stroškov, ki še ostanejo potem, ko se odbije donesek iz cerkvenega premoženja in duhovniških dohodkov in to, kar strežniki in voznina znese.

§. 9. Kdor je v posesti kake grajščine, s katero je zvezana podelitna (patronska) pravica, mora spolnovati brez razločka vere dolžnosti, ki zadevajo patrona po tej postavi.

Samo iz te okoliščine, da škof nezavezan na predstavljenje (predvlastno) podeluje kako duhovnijo, se njemu ne morejo naložiti dolžnosti patrona.

§. 10. Duhovske družbe bodo pri duhovnijah z njimi vdruženih morale plačevati, ako se ne dokaže manjša dolžnost, polovico stroškov v §. 1 imenovanih po odbitku cene za strežnike in voznino.

§. 11. Stroški, ki se poravnati ne dajo z doneski imenovanimi v spredej stoječih odločbah, se opravljajo s tem, kar se nabere pri naberanji, katero se utegne vpeljati v ta namen, in na koliko bi tudi to zadostno ne bilo, se opravljajo ostali stroški praviloma (po navadi) kakor druge občinske potrebe po odločbah občinske postave, če je treba po razdelitvi v celi cerkveni okolici (fari) na podlagi neposrednih davkov, toda z ozirom na postavno oprostbo nekatoliških sovrnikov.

§. 12. Poddružnice in hiše duhovnikov, pri njih izpostavljenih, morajo popravljati in zdrževati s privze-manjem pripravljenega cerkvenega premoženja tisti, v katerih korist take cerkve in hiše obstojijo, kjer se ne nahajajo druge pravne dolžnosti. Zavolj tega pa niso oprosteni dolžnosti pripomagati k stroškom za materno cerkev in faro (§. 1), razun če bi obstala posebna pogodba.

§. 13. Ako je z mežnarsko službo zvezana pravica do stanišča, veljajo zastran poprave in zdržanja tega stanišča ukazi te postave.

Če je mežnar ob enem učitelj, in nasprotna dolžnost pripomagati k cerkvi in šoli še uravnana ni, in se tudi nobena druga pogodba ne doseže, tedaj opravljajo stroške za stanišče, ki mežnarju gré, oboji k pripomoči zavezani (konkurenti) na enake dele.

§. 14. Kolikorkrat uprava cerkvenega ali duhovniškega premoženja tirjati hoče po tej postavi donesek od patrona ali od srenje (soseske), mora ona pri škofii prositi za vpeljavo obravnave zastran pripomočkov; ta obravnava se ima vpeljati in veljavno izpeljati od politiške gosposke na podlagi stavbenih načrtov, stroškenih prevdarkov in izpiskov cerkvenega premoženja, ki so se tej gosposki že izročili ali se bodo še le poslali.

(Konec prihodnjič.)